

OLVASÓNAPLÓ

AZ ANGYALI ÖRJÖNGŐ

Kerouac és Ginsberg után végre megismerhetjük a „beat generation” harmadik jellegzetes alakját: *Gregory Corsót* is. Igaz, mire *Az utolsó gengszter* a könyvesboltokba kerül, a kényszerű kaland már a végéhez közeledik — az „örök-kamasz csavargók” klasszikusokká merevednek. Nem mintha megváltozott volna az amerikai társadalom; csupán megszokta, elfogadta, „beolvasztotta” a „dühödt anyagok” lázadását.

A lázadás a világháború lelkeken véghezvitt rombolása, az amerikai álom, a „nagy lehetőségek társadalma” ellen az 1950-es években kezdődött. Az „újrealisták”, Salinger, I. Shaw, H. Wouk mellett Kerouac köré tömörült az a beat csoport, amely áttörve az intellektuális defetizmus falát, szembezállt a maccarthyzmussal, a hidegháborúval, a hamis illúziókkal. A „misère americaine” költői olyanok voltak, mint Kerouac *Az úton* című szociográfiai regényének hőse: életük a feyház és az egyetem között, a tiszta szó és a bűnözés között hányódott; iskolázatlanságukat intellektuális mohóság jellemezte. A társadalom újra meg újra kilökte őket testéből, s mivel álszent törvényeihez nem alkalmazkodtak, az útra kényszerültek.

Mégsem váltak egyformává. Charles Olson, Ferlinghetti, O'Hara és Ginsberg mellett Corso különleges helyet foglalt el. A többiek ösztönös fizikai undorral a társadalmat tagadták meg, Corsót először a társadalom tagadta meg. Húszéves koráig élete állandó rettegés és menekülés. Nevelőszülei verik, a menhelyen kinozzák, börtönbe és ideggyógyintézetbe zárják. 1950-ben véletlenül megismerkedik az új költői mozgalom vezérével, Allen Ginsberggel, majd dél-amerikai és afrikai csavargás után a Harvard egyetemre kerül, „Hegelről és Kierkegaardról vitázó vad, fiatal, ragyogó emberek” társaságába.

„Valószínűleg ő a legnagyobb amerikai költő” — írja róla elragadtatva 1957-ben Ginsberg, s így vall maga Kerouac is: „Gregory szívós, fiatal srác a Lower East Side-ről, anyaként emelkedett a háztetők fölé és oly édes itáliai dalokat énekelt, mint Caruso és Sinatra, de *szavakban*. Édes milánói dombok kelnek ki reneszánsz lelkéből... Elképesztő és gyönyörű Gregory Corso, az egyes-egyedüli, a Hírnök.”

Ha az elismerés túlzónak tűnik is, egy biztos: Poe és Whitman óta most versenyez először önálló szólamban az amerikai líra az európai költészettel. Corso a maga naiv börtön-mitológiáját összeolvasztja a ginsbergi üvöltéssel, jelleméből azonban hiányzik a démonikus elem, a tragédiát humorral oldja fel, s nem ritkák derűs pillanatai sem. Nyíltsága Villont, pokolrászállásai Rimbaud-t idézik, „Corso költészete a hippis és bohós, vagányos lázadástól a közösségi, sőt hazafias líra tájai felé ível.” (Eörsi) Hazafisága a létező Amerika felett érzett szégyenből és megvetésből táplálkozik, az Ígéret Földje helyett Amerika újrafelfedezése mellett tesz tanúbizonyságot. Verseit a gondolkodás fegyelme, Cros-t, Morgenstern-t, Jarryt idéző humorérzéke, a világgal szembeni fölénye tartja egyensúlyban. Verset ír a hullaházról, az ájulásról, a hatalomról, az állatkertről, *Elégikus amerikai érzések* című vallomását John Kerouac drága szellemének szenteli. A vagánykodás, a hecc mögött pontos költői fegyelem, rengeteg művelődéstörténeti adat rejlik. Corso művelt, intelligens költő. Képei sokszor expresszíviek, a *Matróz dal* pedig már-már az abszurd határát súrolja:

„A parton lettem egy fura
de csábító falatot;
megkérdeztem, hogy bekaphatom-e,
s a tenger engedélyt adott.
Ó, tenger, minő hal ez itt,
elomlón simul a számba...
— Az anyád lába — felelte ő.”

Az irodalmi mehökkentéseket (ismert egy nem-irodalmi is: Ginsberg többször lefotóztatta magát pucéran) *Eörsi István* kellő tapintattal válogatta és fordította, a figyelmet inkább arra a harmónia utáni vágyra, nosztalgiára irányítva, amely a lázongások után törvényszerűen jelentkezik. Személyében kitűnő kalauzt kapott az olvasó, márcsak azért is, mert a Ginsberg-kötetet is ő szerkesztette és válogatta. A két utószó alapján azonban többet, rendszerezettebben kellett volna mondani a „beat generation” költészetéről. Érdekesége még a kötetnek, hogy *Eörsi* újra fordította Corso *Bomba* című program-versét, amelyet már Juhász Ferenc is megjelentetett 1967-ban az *Új Írásban*. (Európa)

Vinkó József